

ANTHROPOLOGY

luseu ms
N
2
568
57/58

0
ETNOGRAFISKA MUSEET
GÖTEBORG

THE UNIVERSITY
OF MICHIGAN
APR 29 1960
MUSEUMS
LIBRARY

ÅRSTRYCK
1957—1958

Omslag-bilden: »Dansande krokodilguden«, motiv i Coclé-keramiken (s. 73).

ETNOGRAFISKA MUSEET

ÅRSTRYCK FÖR

1957 och 1958

ETHNOGRAPHICAL MUSEUM, GOTHENBURG, SWEDEN

Annual Reports for 1957 and 1958
and Attached Papers

KARL GUSTAV IZIKOWITZ:	<i>Berättelse för 1957</i>	3—20
K. E. LARSSON:	<i>A Modern Stone Figure from the Philippines . .</i>	21—22
KARL GUSTAV IZIKOWITZ:	<i>Berättelse för 1958</i>	23—38
S. HENRY WASSÉN:	<i>Amerikanska förvärv 1958 och en resa i Central- amerika</i>	39—61
» » »	<i>A Find of Coclé-Style Pottery in a Single Veraguas Grave, Panama</i>	62—81
ALF BJÖRNBERG:	<i>Goitre in a Babwende Carving</i>	82—85

GÖTEBORG 1960

EILANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

BERÄTTELSE FÖR 1957

Under de senaste åren efter kriget har en ny sorts besökare visat sig på Etnografiska Museet. Det gäller framförallt sådana svenskar som fått uppdrag i utomeuropeiska länder. De vill gärna skaffa sig information om dessa innan de börjar sitt arbete.

De s. k. underutvecklade länderna är ju nu högst aktuella. Med termen underutvecklad menar man då ett sådant land som tekniskt sett icke utnyttjat sina resurser. Tekniken är som bekant den västerländska civilisationens viktigaste exportvara. Denna anses nu vara lösningen på alla problem utanför vår kulturkrets. Som etnograf tycker man ibland att vi också kunde importera något från dessa fjärran länder, som kunde vara till nytta även för vår kultur. Sådant sker ju för all del inom vissa konstarter, men där finns säkerligen mer att hämta.

Före kriget var många av dessa underutvecklade länder kolonier. Nu när detta ej längre är på modet börjar det finnas mer och mer tillfällen för andra stater än just kolonialmakterna att verka i dessa områden. Det är då ganska självklart att de öppnas för folk från mera tekniskt avancerade länder som t. ex. Sverige. På sistone har därför allt fler svenska firmor och enskilda fått tillfälle till verksamhet i dessa avlägsna trakter av världen. Ibland sker detta under ledning av någon internationell hjälporganisation.

Till detta kommer att rörligheten har blivit så mycket större nu än förr. Att resa till fjärran Orienten skulle nog många svenskar knappast kunnat drömma om före kriget. I sin tur har detta bidragit till att den gamla romantiken om expeditioner och äventyr i fjärran djungler något svalnat, samtidigt som intresset för och kontakterna med de utomeuropeiska folken ökat.

Det är denna förändring som har blivit högst märkbar bland kunderna hos Etnografiska Museet i Göteborg. Om t. ex. någon skall ut på ett officiellt uppdrag någonstans i Latinamerika, är det ju ganska självklart att han vänder sig till oss för att få vissa upplysningar. De som skall bygga nya städer, organisera skolor eller göra bevattningsanläggningar kommer också till oss. För dem är det ju alltid viktigt att få en aning om det folk i vars mitt de skall verka.

Sådan upplysningstjänst är ju mycket stimulerande för oss tjänstemän på Etnografiska Museet. Tyvärr är våra kunskaper begränsade, och då

erfarenheterna är ringa får vi vända oss till litteraturen eller också hänvisa till de verkliga experterna.

Det är ju självklart att sådana uppdrag kan ta mycken tid, men å andra sidan får museet därigenom nyttiga kontakter med dessa svenskar, som gärna i sin tur står till tjänst med samlingar. Men det fordrar en viktig sak nämligen den att vi får tillfälle att följa samhällslivet och dess förändringar hos de utomeuropeiska folken. Det enda sättet för detta är att själv syssla med slika ting i vår forskning.

Gåvor

Samlingarna har genom gåvor ökats med 94 föremål. Referensbiblioteket har erhållit 60 gåvor, och de olika arkiven har också i många fall fått mottaga gåvor.

Ett värdsamt tack framföres härmed till samtliga givare, vilka verksamt velat stödja Etnografiska Museet och stimulera dess arbete.

Nyförvärv

Antalet nyförvärv har under året icke varit särskilt många, då ingen expedition eller resa företagits. Man kan ju knappast vänta sig att samlingarna skall ökas avsevärt varje år. Större delen av årets ökning kommer från Amerika, särskilt då från vår gamla specialitet de sydamerikanska indianerna. Afrika kommer först på andra plats och Asien på tredje. Ur kvalitativ synpunkt finns det dock flera samlingar av stort värde.

*Amerikanska förvärven**

För *Nordamerikas* del kan noteras att den tyvärr i museet blygsamma samlingen från Nordvästkust-indianerna under 1957 kunnat tillföras två etnografiska föremål erhållna i byte från Denver Art Museum, Denver, Colorado. Det är först fråga om en fyrkantig låda av cederträ (57.17.1) från haidastammen. Föremålet, som insamlats av en museiexpedition 1948 i byn Skidegate på Queen Charlotte Island, ägdes där av en då 90-årig indian kvinna. Lådan är målad i traditionell nordvästkuststil på två av sidorna i svart och rödbrunt. Höjden är 40 cm.

Det andra föremålet (57.17.2) är en krok för fiske av hälleflundra från tlingit-indianer. Kroken (fig. 1) är sammansatt av två trästycken, för-

* Avsnittet om Amerika av intendent H. Wassén.

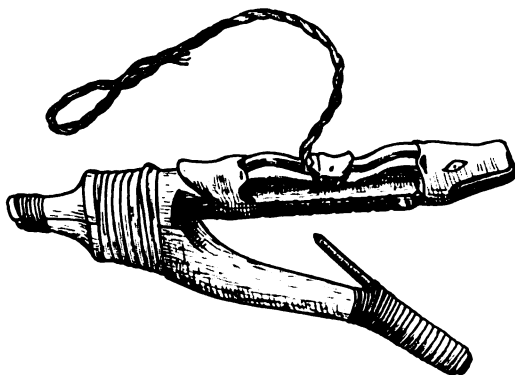

Fig. 1. Skulpterad krok för hälleflundrefångst från tlingit, Nordamerikas NV-kust.
L. 26,5 cm. 57.17.2. — *Tlingit halibut hook*.

enade med vidjor, och det är även vidjor som håller hullingen av metall vid ena trästycket. Det andra av dessa har djurhuvudsskulptur, enligt originalkatalogen är det fråga om »mountain goats».

Genom byte med Smithsonian Institution, United States National Museum, Washington, D. C., har ett intressant originalföremål från *Västindien* detta år erhållits, nämligen en trespetsig s. k. *zemi* (eller »three-pointers») från Puerto Rico, där den samlades av Jesse Walter Fewkes år 1904 (fig. 2). Något originalföremål av denna art har tidigare ej funnits i museet. Denna nu erhållna sten-*zemi* (57.21.1) har en största längd av 22,5 cm. Föremålets ena spets slutar i en tydlig skulptur av ett huvud, en mindre tydlig sådan kan ses i andra ändan, den uppskjutande spetsen är rent konisk och slät. Man anser numera, att dessa egendomliga arkeologiska typföremål från Västindien haft att göra med odlingsmagi, varvid man bl. a. bygger på en uppgift från Haiti av munken Ramon Pane, som var med på Kolumbus' andra resa 1493. Även ordet *zemi* (eller *cemi*) för öarowakernas förfädersfigurer och gudabilder kommer först in i litteraturen genom Ramon Pane.

Förvärven från *Sydamerika* har under 1957 katalogiserats på inalles elva samlingar. Av de etnografiska föremålen kan först några enstaka nämnas.

En dansdräkt från waiwai-indianerna vid övre R. Essequibo i British Guiana, insamlad i december 1954 av danske etnografen Jens Yde vid Nationalmuseet i Köpenhamn, har erhållits i byte från detta museum (57.32.1). Dansdräkter av detta slag tillverkas av ite-palmen (*Mauritia flexuosa*). Det är männen som gör dem för en speciell fest, *shodowiko*, »naar der er rigeligt med Kassava», som insamlaren skriver.

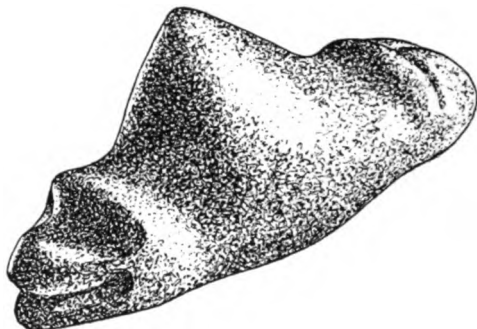

Fig. 2. *Zemi* av sten, Puerto Rico. L. 22,5 cm. 57.21.1. — *Three-pointed zemi from Puerto Rico, collected by J. W. Fewkes in 1904.*

Tre figurer skurna i trä av caingang-indianer, Paraná, Brasilien (57.4. 1—3) har genom älskvärd förmedling av direktör Lennart Svedelius, São Paulo, förvärvats från insamlaren, dr Wanda Hanke. Indianernas intresse har här koncentrerats på hästar, då figurerna föreställer en sådan, en rytare samt en kvinna med bärkorg.

Det numerärt sett största förvärvet av sydamerikansk etnografi under 1957 är köpet av den under året framlidne professor Gustaf Bolinders efterlämnade samling från Venezuela (57.33.1—86), vilken kunde förvärfvas från fru Ester Bolinder, Stockholm.

Samlingen, som kommer från stammarna yaruru, panare, piaroa och puinabe, gjordes av Bolinder under delar av första halvåret 1955. Katalogiseringen har huvudsakligen måst ske efter ett utkast till en katalogförteckning samt vissa uppgifter i Bolinders reseskildring »Indiansommar», där han själv sammanfattat stammarna under arbetsnamnet pi-pu-pa, varmed han avsett piaroa, puinabe och panare. I det annars rikhaltiga etnografiska materialet från Sydamerika i Göteborg har dock samlingar från indianerna i Venezuela varit helt få, varför detta tillskott av rent etnografiska föremål har varit värdefullt.

Bland alla föremålen av odiskutabelt indiansk karaktär från de nämnda stammarna som bastskört, korgar, musikinstrument, snusrör, rivbräden för maniok, kalebasser, etc. möter plötsligt ett, som verkar på något sätt främmande. Det är en jaktmask (57.33.18, se fig. 3) i form av ett fågelhuvud av trä med kalott av tyg för jägarens huvud. Föremålet kommer från yaruro vid R. Sinarúco, en västlig biflod till Orinoco. I »Indiansommar» behandlar Bolinder dessa masker och påpekar dylik jaktförklädnad hos andra »primitiva folk litet varstans i världen, till exempel hos

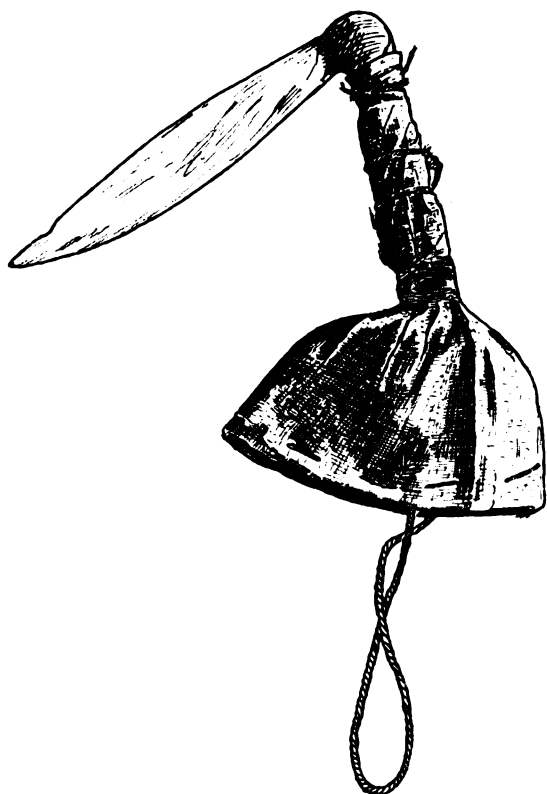

Fig. 3. Jaktmask från yaruro, Venezuela. H. 40 cm. 57.33.18. — *Hunting mask resembling a bird's bill. Yaruro Indians, R. Sinarúco, Venezuela. Coll. G. Bolinder.*

buschmännen i Afrika, . . . » Han skriver därefter: »Det är inte så märkvärdigt, att livsföringen hos flodnomaderna här i Sydamerika kan ha flera gemensamma drag med de afrikanska ökenjägarnas, också de utan åkerbruk och hänvisade till ständiga förflyttningar.» Det är dock i detta fall fråga om man ej hellre bör jämföra med de fågelmasker, som brukas av stammar på Nigerias grässtepper (t. ex. nupe) och tolka förekomsten hos indianstammen i Venezuela som ett afrikanskt element. Hos Venezuelas liksom hos många andra sydamerikanska indianer måste man nämligen räkna med en postkolumbisk påverkan inte blott genom de vita utan även från de från Afrika överförda befolkningselementen. Ej minst i Venezuela är den afrikanska kulturpåverkningen stark, särskilt från stammar norr om Guineabukten, något som särskilt påpekats av Miguel Acosta Saignes i

arbetet *Elementos indígenas y africanos en la formación de la cultura venezolana* (Universidad Central de Venezuela, 33 pp., Caracas, u. å.).

Övriga tillskott från Sydamerika under 1957 har arkeologisk karaktär.

En bronskniv, s. k. *tumi* (57.5.1) från Cerro Colorado, Nazca-trakten, Peru, har skänkts av doktor Francisco Graña, Lima, nestorn bland Perus kirurger, bekant för sina operationsexperiment för att visa att det går utmärkt att trepanera med hjälp av endast förkolumbiska instrumenttyper lånade från Nationalmuseet i Lima.

Direktör L. Glücksman, Göteborg, har skänkt ett halvsfäriskt lerkärl, troligen från Chancay (57.22.1), och från en antikhandel har två vävnadsfragment från Peru, bårder i ett slags gobelängteknik, kunnat köpas (57.29.2 a—b). Slutligen kan nämnas ett antal keramiska skärvor från Paracas (57.26.1—10), skaffade såsom jämförelsematerial. Det typiska för en del av dem är, att färgstofferna anbragts efter kärlets bränning (*post-firing color*), något som är typiskt för Paracas Cavernas och Ocucaje.

Afrika

Av missionären Josef Lagergren, Borås, har museet erhållit en förnäm gåva etnografica (1957.16.1—24) från basundi-stammen i Nedre Kongo, hos vilken han verkat under en följd av år.

De övriga föremålen har förvärvats genom inköp. Bland dessa märkes en större samling från Liberia och Sierra Leone, gjord av herr Vilhelm Råberg, Köping, under en resa (1957.7.1—30, fig. 4—6). Denna innehåller redskap av olika slag, korgar, knivar, bärredskap etc. Intressantast är väl dock bronsringarna utförda i à cire perdue-metoden. Den största (1957.7.1), som avbildas i fig. 5, väger icke mindre än 11,55 kg och dess diameter är 29,5 cm. Troligen består den icke av ett massivt metallstycke utan innehåller även en lerkärna. Två ringar av detta slag har förvärvats, men den andra (1957.7.2) är mindre, endast 19 cm i diameter. Grebo-stammarna som använder dessa ringar anser dem laddade med magisk kraft. Därför har de sin plats bland byns mediciner i översteprästens hydda. En sådan ring finns i varje by och där förvaras klanens medicinförråd. De anses mycket farliga så länge de är levande, isynnerhet om någon står i vattnet bredvid en sådan ring. På land är de däremot ofarliga. De kan emellertid dödas, om de vidröres med metall, och alla grebo som bor nära vatten bär därför något metallföremål på sig. Samtidigt kan dessa farliga ringar tjäna som vakt mot tjuvar etc. Ringarna kan också förlora sin kraft och användes då vid köp av boskap eller brudar. Ett flertal andra ringar i samma teknik men av annan form ingår också i samlingen. Föremålet

Fig. 4. Träbytta med lock från kru, Liberia.
H. 17 cm. 57.7.9. — *Firkin with flat lid.*
According to the collector these wooden con-
tainers are also used as seats. The Kru, Liberia.
Coll. V. Råberg.

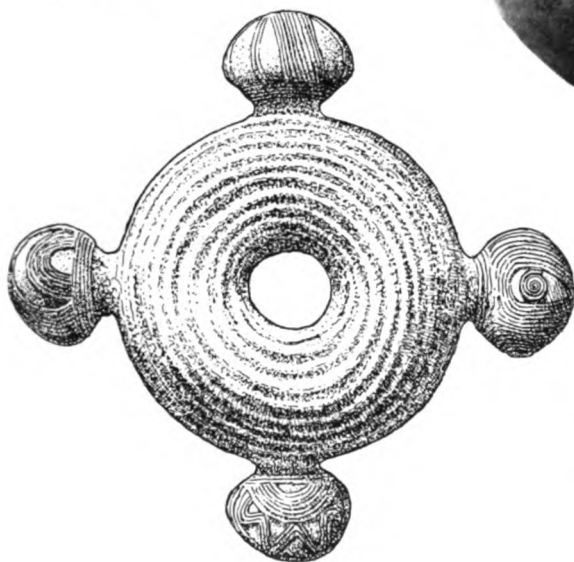

Fig. 5. Bronsring, vikt
11.550 gr, dimensioner
29 × 30 cm, »medicine»,
föremål med dold kraft.
57.7.1. Kru, Grand Cess,
Liberia. — *Cast-brass ring*
weight 11.550 gr., size
29 × 30 cm., a village »me-
dicine». The Kru, Grand
Cess, Liberia. Coll. V.
Råberg.

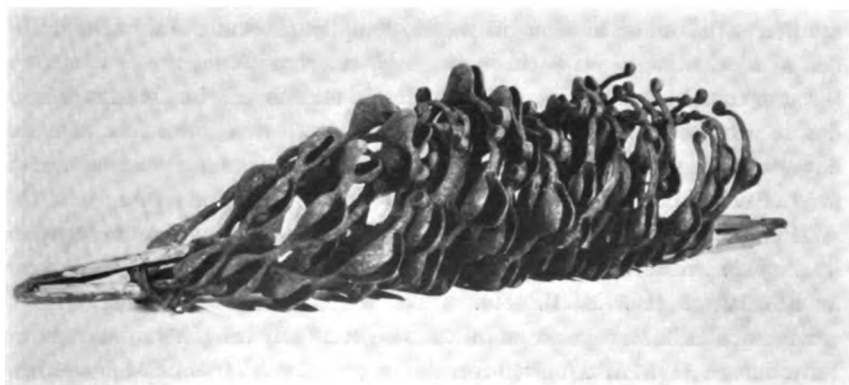

Fig. 6. Järnföremål med bjällror, inalles 25 »ringar» uppträdde på en 43 cm lång
vidja. Kru, Grand Cess, Liberia. 57.7.6. — *Iron rings with jingle bells, most of the*
pellets, however, missing. The Kru, Grand Cess, Liberia. Coll. V. Råberg.

1957.7.6 består av en samling av 25 järnringar insatta i en hopvikt vidja (fig. 6). Troligen en förmögenhetsanhopning eller dylikt.

Ytterligare två köp har gjorts: det ena en dolk, sannolikt från batetela i Belgiska Kongo, och det andra ett tygstycke från baule på Elfenbenskusten. Troligen är detta senare flätat av bast. Mönstret är i bastens egen färg och i olika nyanser av brunt framställt genom plangi-förfarande. Av allt att döma är det ett höftkläde. Stammarna i denna del av världen använder sig ofta av olika reservtekniker vid dekorerings av tyger. Detta är just en sådan sak som vi ständigt är på jakt efter för att fullständiga våra textilsamlingar.

Asien

De asiatiska nyförvärven är icke särskilt talrika, men de som inköpts av museet är goda typexemplar, som på ett utmärkt sätt fyller luckorna i våra samlingar. Kompletteringen, särskilt av föremål från Sydostasien, fortgår ständigt, även om den sker långsamt beroende dels på bristen på fonder dels på att saker från dessa trakter icke är särskilt lätta att anskaffa. Som väl är inflyter då och då gåvor från våra vänner från dessa områden. Sålunda har konsul och fru Nils Sundevall, som under många år skänkt oss värdefulla föremål från Indonesien, även återkommit detta år. I ena fallet gäller det två rekvisita till den indonesiska teatern. Det ena är en mask som användes för *wayang topeng*, ett slags teater med masker. Den är gjord av trä målat i ett flertal färger och är inköpt på Bali. Vår samling av *wayang golek*-figurer som ingår i marionetteatern har de haft vänligheten att komplettera med en s. k. Petruk-marionett, som här närmast är att betrakta som en karikatyr av en kolonialtjänsteman. Den är från Java och är klädd bl. a. i en batik-sarong i blått och vitt.

De dramatiska uttrycksmedlen spelar ju en stor roll hos många folk och det är just ett av de områden som särskilt intresserar oss. När våra samlingar på detta vuxit sig tillräckligt stora, hoppas vi någon gång i framtiden få göra en utställning av dessa kulturyttringar.

Till dessa båda gåvor har paret Sundevall dessutom fogat en javansk kris med spiralformig klinga av damaskerat stål och med fäste och slida av hibiscusträ (1957.31.1 a—b).

Ingenjör Erik Rettig har skänkt oss en stenfigur från ifugao-stammen på Filippinerna (1957.23.1). Den föreställer en människa i hukad sittställning och är 63 cm hög. Stenfigurer brukar icke höra till vanligheterna i dessa trakter, varför vi blev särskilt intresserade av denna. Den visade sig att den var gjord på beställning av en europé, men att förebilden var sådana

figurer, som ifugao brukar ställa upp vid infartsvägarna till byn för att skydda dess invånare mot epidemiska sjukdomar. Dessa göres dock vanligen i trä och helst då av de trädartade ormbunkar som växer i dessa trakter. Det är mycket lyckligt att vi fått denna sak uppklarad i alla dess detaljer, ty annars kunde det lätt ha uppkommit en rad spekulationer om denna anomali. För övrigt hänvisas till intendent Larssons bifogade redogörelse på engelska (sid. 21).

Generalkonsul W. Tham i Calcutta har haft vänligheten att skänka oss en del indiska etnografica (1957.18.1—6). En del av dessa härstammar från abor- och mishmi-stammarna vid Indiens nordöstra gräns. Abor tillhör de stammar, som lever i de oåtkomliga och ännu utforskade sluttningarna av östligaste Himalaya. På den senaste tiden har en del forskningar gjorts rörande denna stam, men tyvärr är detta område annars en vit fläck på etnografernas karta.

Förste byråsekreteraren fru Ann-Margret Lundgren, Stockholm, har skänkt oss ett par läderskor för kvinnor från Afghanistan. De är typiska orientaliska läderskor med utsökta guldbroderier (1957.37.1 a—b). Ytterligare ett par kvinnoskor har skänkts av museichefen Stig Roth. De är avsedda för en kinesisk dam med förkrympta fötter. Längden är endast 15 cm. Ett kläde för ett s. k. pachisi-spel från Ceylon har överförts från Röhsska Konstslöjdmuseet. Det har korsform och varje arm är uppdelad i 24 rutor. Tyvärr äger vårt museum alltför få spelbräden av olika typer, varför det är mycket välkommet.

Genom köp har vi ytterligare förvärvat en marionett, men denna härstammar dock från Thailand (1957.29.1). Som komplement till teaterföremålen har vi också köpt en *barong*-mask från Bali (1957.8.1). Dessa masker är kanske inte så ovanliga, men vi har förut icke ägt en sådan. *Barong* har formen av ett lejonliknande odjur, och vi hoppas så småningom kunna få tag i resten, så att vi får en hel utrustning. Några indonesiska föremål har också tillkommit: en elegant kris från Sumatra (1957.30.2 a—b) med dekorationer i silverarbete, en vävnad från Timor med mönstring i varpikat (1957.30.1). Överhuvudtaget har vi fått flera utmärkta tillskott till våra textilsamlingar: från Java en huvudduk av bomull med batikmönster och prydd med beläggning av bladguld (1957.8.2); en axelduk av siden från södra Sumatra. Mönstringen har skett med plangi- och tritiktekniker. Den är ovanligt färgrik och praktfull (1957.8.3). Det är emellertid inte bara bomull och siden som användes som material i Indonesien utan även basten av *Musa textilis* — bananen. Ett ovanligt fint exemplar, ett nyförvärv från Borneo, är tillverkat av dessa fibrer. Själva mönstringen har skett genom varpikat (1957.8.4).

Fig. 7. *Perminaken*, bambubehållare för magisk materia med trolldomsformel. H. 19 cm. Karo-batak, Sumatra. 57.25.4 a—b. — A "*perminaken*", bamboo container for magic stuff. On the tube a witchcraft formula in Batak script. Karo-batak, Sumatra.

Genom byte med Amsterdam tillkom dessutom två andra indonesiska vävnader från batak-stammen på Sumatra (1957.25.1—2). Den ena är en s. k. *ragi idup* = »levande vävnad», med geometriska ornament, den andra en ikat. I detta byte ingår ytterligare tre föremål, av vilka två är från batak (1957.25.3, 4 a—b): ett typiskt örhänge samt en bambubehållare för magisk materia, en *permaniken*, vars lock är skulpterat i form av häst med ryttare (fig. 7). Det tredje föremålet är en typisk sköld från Nias (1957.25.5).

Bland de asiatiska textiltförvärven har även Japan blivit representerat med två plagg. Det ena är en regnkappa från Honshu (1957.11.1). Denna består av två tyglager med oljepapper emellan. Det yttre tyget är utfört i blåvit mönstring i dubbelikat. Det är tydligt att det är ett gammalt fint stycke. Det andra är en bomullskimono där mönstret har framställts genom utsparning med schablon. Detta plagg är från Okinawa i Ryukyuöarna, där mycket gammaljapanskt fortfarande lever kvar (1957.28.1).

Ett i detta automationens tidevarv ytterligt intressant föremål kommer från Tibet (1957.10.1). Det är vad man skulle kunna kalla för ångpust, bestående av en päronformad kopparbehållare som upptill har formen av ett fågelhuvud. Näbbet har i sin nedåtriktade spets (se fig. 8 a—b) ett

litet hål, som är kärlets enda öppning. Genom detta införes vatten genom att uppvärma den ansvällda delen av behållaren. När den ställes på eld och vatten inne i den kommer i kokning, pressas ånga ut ur den smala pipen och blåser i sin tur på glöden på vilken eldpusten står. Då man i Tibet ofta har ont om ved och använder torkad yak-gödsel som bränsle, kan man med denna lilla geniala ångpust hålla fyren vid liv. Det hela är synnerligen skickligt uträknat. Men tibetanerna torde knappast få patent på denna uppfinning, ty det visar sig att den funnits redan under grekisk och romersk tid och även långt senare i Europa och lär dessutom ha fun-

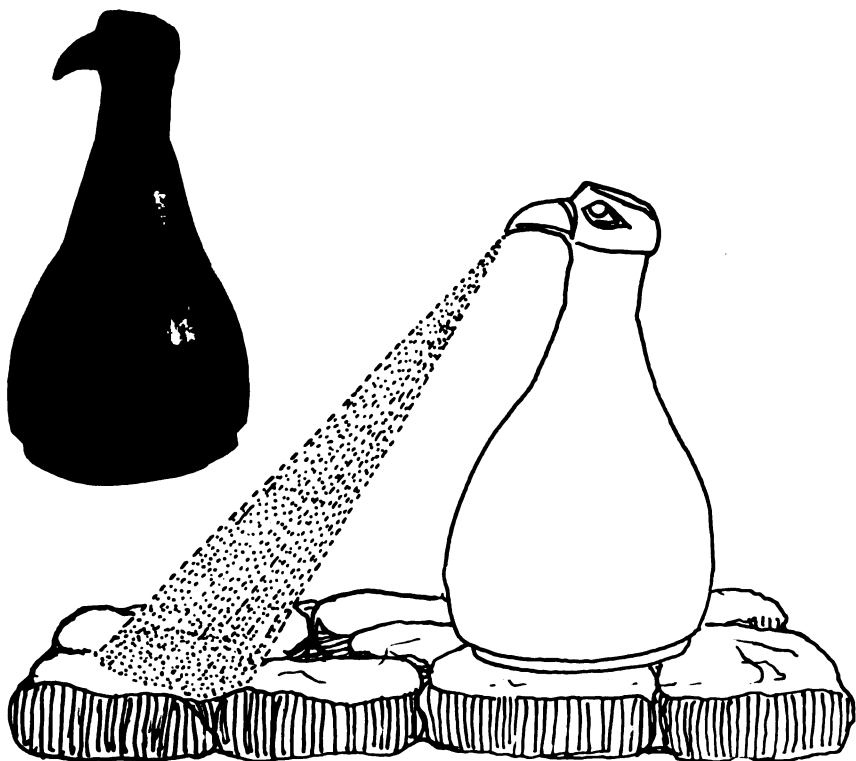

Fig. 8. Ångpust av koppar, h. 16 cm. Tibet. 57.10.1. — *Bird-shaped fireblower of copper. From Tibet. Drawing explains the principle of this vessel which blows the fire when steaming.*

nits i Främre Orienten. Dess effekt har prövats på museet, och den visade sig fungera så bra att den filmades för att senare visas upp i TV.

Söderhavet

Från Söderhavet har endast två nytillskott kommit till, båda genom köp. Det ena är ett halsband med en bröstprydnad från Santa Cruz-öarna (1957.9.3). Det består av snäckskalringar och bröstprydnaden utgöres av en polerad snäckskalsskiva på vilken sitter ett ornament av sköldpadd. Den nedre delen av detta föreställer en stiliserad fregattfågel. Detta föremål, som männen bär, är synnerligen karaktäristiskt för dessa, och det är just sådana typexemplar vi ständigt är på jakt efter för våra utställningar. Det andra nytillskottet är en trumpet av grov bambu från asmat-

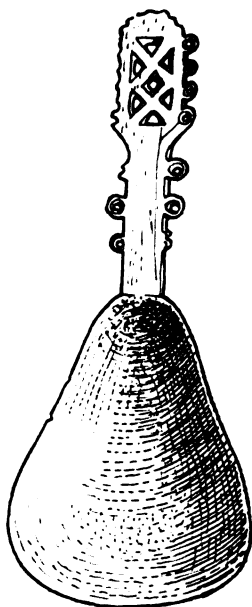

Fig. 9. Bensed från Torne lappmark. L. 12 cm. 57. 3.1. — *Lappish spoon from Torne Lapp territory. The spoon was found near Gothenburg.*

stammen på Holländska Nya Guinea (1957.9.2). Den är prydd med djupa inskränningar som bildar ett reliefmönster.

Lappsamlingen

Lika få som nyförvärven från Söderhavet är de som kommer från lapparna. Vi har visserligen en alldeles utmärkt lappsamling, men då vi icke har någon specialist på denna intressanta kultur här på museet, kan man ju icke heller vänta sig att samlingarna skall ökas i någon större takt. Detta isynnerhet som gamla goda lappsaker blir mer och mer sällsynta.

Det ena föremålet är en *kukse*, skopa av trä på ett ovanligt långt (125 cm) skaft (1957.34.1). Den härstammar från ett lappläger vid Kalixälven och har troligen gjorts för vattenhämtning i en djupt liggande källa. Den har förvärvats av ingenjör Bengt Lundgren i Luossavaara-Kirunavaara AB vid en vandring som han gjorde till ett lappläger vid Kalixälven i början av 1900-talet. Föremålet är en gåva från hans dotter fröken Clary Lundgren.

Det andra föremålet är en sked, som dock redan omnämnts i Årstrycket för 1956 (sid. 12), eftersom den var ett fynd som gjordes i det närmaste samtidigt som en annan sked och på samma plats i Stora Askim. Vi hänvisar därför till detta och nöjer oss här med att avbilda den (57.3.1, fig. 9).

Bibliotek, arkiv och kataloger

Referensbiblioteket

Ökningen under 1957 utgöres av 489 nr böcker och särtryck till slutsiffran 12959. Ökningen fördelas på köp 205 nr, bytesexemplar 220 nr, gåvor 60 nr och diverse 4 nr. I köpen ingår 50 huvudsakligen viktigare och större arbeten i amerikanistik, som tack vare en specialdonation av generalkonsul Hilding Svahn kunnat inköpas för tillsammans 1.918: 68 kr. Samme donator har under året även skänkt 7 bokverk. Bland ytterligare givare av enstaka eller flera arbeten märkes Mr. Robert Woods Bliss,

Washington, D. C., (praktverket *Pre-Columbian Art*); Corporación Venezolana de Fomento, Caracas; Mr. William Fagg, London (4 nr); Fundación Creole, Caracas; Prof. Åke Hultkrantz, Stockholm; Prof. K. G. Izikowitz; Jardín Botánico, Madrid; Intendent K. E. Larsson; Nordiska Museet, Stockholm; Kamrer Gust. Petersson, Göteborg (gammal Sparrmans-upplaga); Svenska Beskickningen i Lima; Svenska Unescorådet; Direktör Hans Tilly, Medellin (ett synnerligen sällsynt arbete med uppgift om pilgifter o. d. i Colombia); Utrikesdepartementets bibliotek; Intendent Henry Wasén och Ambassadör Claes Westring, Lima.

Bildarkivet

Detta viktiga arkiv har under 1957 ökats med 172 bildark till slutnumret 14308.

Bland gåvorna märkes särskilt ett stort antal fotografier monterade på bildarken 14164—197 med motiv från Sumatra, tagna av flottningschefen Ali Holmström under hans vistelse där i slutet av 1939 och början av 1940. Då de nu kunnat inkatalogiseras, har det skett efter skriftliga uppgifter av hr Holmström, som redan för flera år sedan hade vänligheten lämna kopiorna som gåva till museet. Förutom några köp av kopior från Archivo General de Indias i Sevilla förklaras ökningen framför allt med museets egna fotoarbeten, tillskotten av teckningar m. m.

Samlingen av fotografiska negativ har under året nått siffran 8778, varför ökningen består av 190 negativ.

Kartarkivet

Under 1957 har detta arkiv ökats med 7 nummer. Sex av dessa utgöres av köp, bl. a. har en ny edition av The Times' världsatlas för Amerika kunnat inköpas för medel ur generalkonsul Svahns donation. Det sjunde förvärvet, vissa blad ur en »Atlas Général du Congo», har antecknats som bytesexemplar från Académie Royale des Sciences Coloniales, Bruxelles.

Klichéarkivet

År 1957 oförändrat.

Pressklipparkivet

För detta arkiv sker ej speciell ackvisitionsnumrering, men material av värde ur museets synpunkter tillföres kontinuerligt. Framför allt är det

våra diplomatiska representanter i Lima och Mexico, som fortsätter traditionerna att tänka på oss med artiklar ur resp. länders press, upplysningslitteratur o. d.

Skiptikonarkivet

Ökningen under året utgöres av 65 bilder till slutnumret 2338. Hela nytilskottet utgör en gåva av professor Carl Skottsberg, som haft vänligheten skänka bildserier med motiv från Japan, Tunisien och Mesa Verde, U. S. A.

Diskoteket

Årets tillskott utgör endast två skivor, 217—218, båda med musik från Guinea, Franska Västafrika. De utgör en gåva av Institut Français d'Afrique Noire, Dakar, A. O. F.

Som redan nämnts i föregående årstryck har arbetet fortskridit med vår high-fidelity-anläggning så att denna under året blivit klar. Själva instrumenten har byggts in i ett särskilt manöverbord i ett arkivrum, där även diskoteket förvaras i ett dammfritt skåp. Från detta rum utgår ledningar till flera museisalar, där vi på flera ställen kan koppla in högtalare. Vi har numera icke mindre än tre högtalare varav två stora att användas dels i museisalarna dels eventuellt i Kronhusets stora sal. Jämsides med denna ledning finns också telefonledning, och i kontakter på samma plats som de för högtalarna kan vi koppla in lokaltelefon, så att vi från salarna kan dirigera den som i manöverrummet sköter instrumenten.

Utställningar och vård av samlingar

Några större utställningar andra än fönsterskyltningar har icke gjorts detta år. Vår personal är ytterst liten och räcker nätt och jämnt till det dagliga rutinarbetet. När en utställning har gjorts följer arbetet med att ställa i ordning allt efter sig, vilket tar en betänklig tid från andra uppgifter. Arbetet med förbättring av magasineringen fortskrider dock och kommer säkerligen att fortgå ännu under åtskilliga år. I ett så pass stort museum som detta med den omfattande museala verksamhet som bedrivs måste mycket fördelas på flera år om man skall hinna med det.

Fönsterskyltningen från 1956 »Dockteater från Java» revs i februari och

ersattes med en utställning av kammar från olika delar av jorden. Därpå följde en utställning av »Centralamerika» med föremål företrädesvis ur våra samlingar från El Salvador. Denna lilla exposition avlöstes av två fönster behandlande skålar och skedar som stod kvar över nyåret. Därmed har vi under åren haft icke mindre än trettio två utställningar vända direkt mot gatan. »Om icke berget kommer till Mohammed, får han själv komma till berget», eller för att omskriva bilden, museet ger genom fönsterskyltningen några smakprov på innehållet åt den stora publiken.

Museets vetenskapliga stab består endast av tre personer, var och en specialist på sitt område. Då våra samlingar går utanför vår egen expertis, är vi tvungna att anlita andra. Därför har vi under året inkallat en australienexpert, förste konservator Johannes Falkenberg från Oslo Universitets Etnografiske Museum. Under kort tid hann han gå igenom våra Australien-samlingar och undersöka dem. Det visade sig då att dessa, som i de flesta fall härstammar från mitten av förra århundradet, är synnerligen värdefulla och därtill mycket representativa för vissa delar av denna kontinent. I vissa fall kan man icke finna föremålen i de australiska museerna. Tack vare denne framstående kännare på australisk kultur har vi numera fått en god resonerande katalog på denna sedan länge eftersatta samling.

Genom överenskommelse med British Museum och tack vare det stora intresse som chefen för dess etnografiska avdelning Mr. Adrian Digby visat oss beslöts ett utbyte av tjänstemän mellan våra museer. Vi skulle få den mycket kände afrikaexperten Mr. William B. Fagg för genomgång av våra afrikanska samlingar, medan vår egen intendent Henry Wassén senare skulle tjänstgöra vid British Museum. William Fagg arbetade här under hela september månad och hann under denna tid med allt som berörde afrikansk skulptur. Genom denna noggranna genomgång har dessa samlingar blivit ordentligt vetenskapligt beskrivna och därmed har de i högsta grad ökat i musealt värde. Detta med utbyte av tjänstemän mellan olika museer har det goda med sig, att det blir billigare än att anställa en permanent specialist. Det har hittills icke förekommit i någon större utsträckning, men jag tror att exemplet är värt att följa. Så småningom kommer väl de båda gästande specialisterna även att publicera vissa delar av vårt material, så att kännedomen om våra samlingar blir större.

Som vanligt har samlingarna demonstrerats för många skolor, varvid ofta märkes till Göteborg resande klasser från övriga västsvenska städer och tätorter. Därvidlag har vi numera fått en man kan nästan säga traditionell kundkrets både från de vanliga skolorna, från Slöjdföreningens skola, och från Chalmers Tekniska Högskolas arkitekturavdelning.

Övrig verksamhet och personalia

Bland de personer som under årens lopp på ett eller annat sätt deltagit i museets verksamhet har professorn fil. dr. Gustaf Bolinder efter en långvarig och svår sjukdom gått ur tiden den 16 juli 1957 i en ålder av 68 år.

Bolinder, som var född i Göteborg 1888, blev visserligen under större delen av mannaåldern bosatt i Stockholm, men han var dels genom sina akademiska studier och doktorsdisputationen vid dåvarande Göteborgs Högskola 1918 på avhandlingen »Ijca-indianernas kultur, bidrag till kännedomen om en Chibcha-stam» (Alingsås 1918) dels en livlig samlingsverksamhet alltid i kontakt med vårt museum. Som samlare och fältetnograf arbetade han först i Colombia, där han specialiserade sig på stammarna i Sierra Nevada de Santa Marta, sedermera efter upprepade resor i Sydamerika blev delar av Afrika hans verksamhetsfält, och han kom att sluta sin verksamhet genom att återknyta till Sydamerika genom en resa till Venezuela 1955. Speciellt hans sydamerikanska samlingar i Göteborg kommer alltid att erinra om en etnografisk forskare, som ehuru icke genom formell anställning knuten till någon svensk institution genom sin verksamhet dock kom att tillföra flera sådana betydande material.

Personligen var Gustaf Bolinder av en sådan natur, att det alltid var angenämt att ha med honom att göra, och han efterlämnade hos kollegerna i Göteborg ett ljusst minne, som av några av oss närmare tecknades i dagspressen.

Den efter intendenten S. Rydén lediga platsen besattes ånyo den 1 oktober av fil. lic. Karl Erik Larsson, som ju redan under flera år då och då tjänstgjort vid vårt museum. Intendent Larsson har mångskiftande museala intressen men är specialiserad på Söderhavets kulturer. Han uppehöll under tiden 1/1—15/3 samt 2/5—30/9 den vakanta intendentsbefattningen.

I samband med sin semester i Frankrike passade museichefen på att besöka Musée de l'Impression sur Etoffes i Mulhouse, världens kanske största museum för textilt tryck. Då det är en privatinstitution, har den hittills varit stängd för allmänheten. Eftersom vi själva har stora textilsamlingar, var detta besök av stort värde. Resan gick sedan till Basel med dess stora etnografiska museum och till Neuchâtel. I denna senare stad finns det allra nyaste tillskottet på etnografiska museer. Det var mycket lärorikt att studera alla de moderna idéer som där tillvaratagits. Vidare har museichefen representerat museet vid Danmarks Nationalmuseums 150-årsjubileum samt Oslo Universitets Etnografiske Museums 100-årsjubileum.

Under 1957 har studiebesök avlagts vid museet av bl. a. följande personer, huvudsakligen forskare:

Dr. MICHAEL BANTON, University of Edinburgh; Dr. T. T. BARROW, Cambridge; Dr. FREDRIK BARTH, Oslo; Ambassadör SANTIAGO F. BEDOYA, Stockholm; Dr. K. K. BHATTACHARYYA, Calcutta; Dr. och fru LAURENCE R. BLINKS, Hopkins Marine Station, Pacific Grove, California; Fil. lic. JOHN ERIK ELMBERG, Stockholm; Prof. ERLAND EHNMARK, Lund; Mr. WILLIAM FAGG, London; Förste konservator JOHS. FALKENBERG, Oslo; Fil. stud. KERSTIN FORSBERG, Uppsala; Dr. MARGRETHE HALD, Köpenhamn; Dr. RONALD HILTON, Stanford University, California; Prof. NILS M. HOLMER, Lund; Folkskollärare LARS B. HÖGBOM, Stockholm; Generalkonsul SVEN KARELL, Lima; Fru MARGIT KARSTEN, Helsingfors; Dr. E. R. LEACH, Cambridge; Prof. B. LEWIN, Göteborg; Veterinär ERIK LINDE-ROTH, Linköping och Cartagena, Colombia; Docent GÖSTA MONTELL, Stockholm; Miss KATHLEEN NIXON, S. Africa; Generalkonsul OSCAR PINEDO, Göteborg; Dr. och Mrs. FARNHAM REHFISH, Paris; Sr. FRANCISCO STASTNY, Museo de Arte, Lima; Arkitekt SAR och fru ROLF STRÄHLE, San Salvador, El Salvador; Generalkonsul HILDING SVAHN, San Salvador, El Salvador; Dr. ELLA DUNBAR TEMPLE, Universidad Nac. Mayor de San Marcos, Lima; Dr. CAMILO VIJIL TARDON, Göteborg; Fil. lic. CARL GÖSTA WIDSTRAND, Uppsala, och Prof. K. ROB. V. WIKMAN, Åbo.

Under 1957 har följande arbeten och artiklar publicerats av tjänstemännen eller andra nära medarbetare:

- BJÖRNBERG, ALF: *Mochicakonsten i Peru — några medicinska reflektioner.* (Från Etnografiska Museet och Hudkliniken, Göteborgs Universitet). 12 pp., Svenska Läkartidningen 1957: 54: 2895 (nr 39). Stockholm 1957.
- HOLMER, NILS M.: *Indice y vocabulario de la lengua guajira.* Pp. 64—106 i Årsbok 1951 utgiven av seminarierna i slaviska språk, jämförande språkforskning, finsk-ugriska språk och östasiatiska språk vid Lunds Universitet. Lund 1957.
- IZIKOWITZ, KARL GUSTAV: *Berättelse för 1955.* Pp. 3—20 i Etnografiska Museet, Göteborg, Årstryck 1955—1956. Göteborg 1957.

- IZIKOWITZ KARL GUSTAV: *Berättelse för 1956*. Pp. 21—39 i Etnografiska Museet, Göteborg, Årstryck 1955—1956. Göteborg 1957.
- » » » *Gustaf Bolinder död*. Svenska Dagbladet 17.7. 1957, Stockholm.
- LARSSON, KARL ERIK: *En negerkonstens uttolkare*. Art. i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 26.9.1957, Göteborg.
- LINDHOLM, BRITT: *Les portraits Baoulé et leur base sociale*. Pp. 40—53 i Etnografiska Museet, Göteborg, Årstryck 1955—1956. Göteborg 1957.
- WASSÉN, S. HENRY: *Sjukdomsföreställningar och behandlingsmetoder hos naturfolken speciellt i Sydamerika*. Pp. 1—28 i Föreningen Medicinhistoriska museets vänners årsskrift 1957. Stockholm.
- » » » *Resa i Colombia och Centralamerika 1955*. Pp. 54—72 i Etnografiska Museet, Göteborg, Årstryck 1955—1956. Göteborg 1957.
- » » » *On Dendrobates-Frog-Poison Material among Emperá (Chocó)-speaking Indians in Western Caldas, Colombia*. Appendix: *Short Emperá Word List*. Pp. 73—94 i Etnografiska Museet, Göteborg, Årstryck 1955—1956. Göteborg 1957.
- » » » *Några data kring Kolumbus och hans epok*. Pp. 6—13 i Transbladet årg. 20: 2, Göteborg april 1957.
- » » » *Från Balboa och Cortés till Panamakanalen*. Pp. 4—9 i Transbladet, årg. 20: 4, Göteborg oktober 1957.
- » » » *Gustaf Bolinder*. Nekrolog i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 17.7.1957, Göteborg.

KARL GUSTAV IZIKOWITZ

Modern Ifugao stone carving.

A MODERN STONE FIGURE FROM THE PHILIPPINES

Among the cherished objects in a curator's room are often some about which very little is known. They remain there as problems to be worked out. Some stay for ever; some can be solved, in most cases with the kind assistance of anthropologists from overseas.

A friend of the Etnografiska Museet, Mr. E. Rettig acquired during a stay in the Philippines a stone figure which he gave in 1957 to our museum (No. 57.23.1). According to the donor it had been "dug out of the ground near Baguio" in northern Luzon.

The figure is of a porous kind of stone with rough surfaces. The colour of the stone is varying. Spots of red-brown and of light gray turn up. The statue shows a human being in what seems to be a squatting rather than a sitting position. The nose is partly off. The height of the figure is 63 cm.

Could this really be a stone carving of bygone days? Rev. Francis Lambrecht at Baguio, northern Luzon, who was one of those who got a photo of the stone statue in our research, gave us in a letter the answer and he told us that he had got the solution of our problem from Mr. Laurence L. Wilson, an American who for many years had lived among the mountain people of northern Luzon. Father Lambrecht wrote that Mr. Wilson had informed him that stone statues of this kind had belonged to an American colonel, called Taggert, who had built his house just across from the Bishop's residence at Baguio. The colonel had placed them in his garden for decorative purposes. The Museum also got a letter from Mr. Wilson himself where he said that he identified the statue as being one of the figures which the colonel "had carved, somewhat reminiscent of an Ifugao granary idol (*bulol*), and placed for ornament in his yard surrounding his pre-war house" at Baguio. "Two more of them have been picked out of the postwar debris and are now at the Baguio Country Club: considerably revered."

"*Bu'lul* are indeed statues placed in the granaries of the Ifugaos," writes Father Lambrecht in his letter. "They have to guard the rice and prevent that the rice supply stored in the granary be easily consumed. They believe that the Rice-Culture-Deities of the Downstreak Region, called *Bago'l ad La'gud*, or simply *Bu'lul* come to dwell in the statues during the performance of their Harvest Sacrifice; they besmear them then with the blood of the pig they sacrificed for them, dance around them and time and again give them rice wine to drink." Those *bu'lul* statues are, however, always of wood and Father Lambrecht thinks that our stone figure, in his opinion, judging from its form and shape, should be classified under another kind of idols, "those which the Ifugaos put along the paths that lead to their villages, where they have to guard the villages and to ward off all spirits that may import epidemics. They are made very roughly from tree-ferns and adorned with earrings and necklaces of cane. Often a small grass-hut is put over their heads. I think that Ifugao who made the stone samples you have, had such '*bu'lul*' in mind." About the Ifugao making the stone statues Father Lambrecht has the following to say: "Perhaps he (the Ifugao) secured a stone slab from Kiangang, capital of Ifugaoland, which is not very hard. Some 40 years ago a few Ifugaos have been trained by Col. Dosser and by us, missionaries, to cut and sculpture stones for simple building purposes."

K. E. LARSSON